

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΧΑΛΚΙΔΟΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΤΑΦΗ Ή ΚΑΥΣΗ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ

Κατ' ἀρχὴν τὸ ὑπὸ συζήτησιν εἶναι θέμα εἰς τὸ ὁποῖον δικαιούται νὰ ἔχη λόγον ἡ Ἐκκλησία, ἀφοῦ ἀφορᾷ ἄμεσα τὴν ζωὴν καὶ Θεολογία Της καὶ τὸ Ποίμνιόν Της, τὸ ὁποῖον κατὰ συντριπτικὴ πλειψηφίαν ἀνήκει εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κράτος.

Καὶ εἰς τὰ πλαίσια τῶν διακριτῶν ρόλων, εἶναι μὲν ἐλευθέρᾳ ἡ Πολιτεία νὰ νομοθετῇ, εἶναι πιστεύω καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐλευθέρᾳ καὶ πάντως ὑποχρεωμένη νὰ καταθέτῃ ὑπευθύνως τὴν μαρτυρίαν της, ἀλλὰ καὶ νὰ ρυθμίζῃ ἀκωλύτως τὰ τοῦ οἴκου Της, ἀπὸ πάσης κοσμικῆς ἐπιρροῆς καὶ ἐπεμβάσεως.

Βεβαίως νομίζω ὅτι πολλοὶ ἐξ ἡμῶν ἕτερον νομοθέτημα ἀνεμένομεν, τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο ἀμέσου προτεραιότητος, κατὰ τὰ προεκλογικῶς ὑπὸ τῆς νῦν Κυβερνήσεως ὑποσχεθέντα καὶ ἐνώπιον ἄλλου εὐρισκόμεθα. Ἴσως διὰ νὰ ὑπομνησθῇ διὰ μίαν εἰσέτι φορὰν τὸ Ψαλμικὸν «Μὴ πεποιθήατε ἐπ' ἄρχοντας ἐπὶ υἱὸς ἀνθρώπου, οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία».

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, τὸ θέμα ἐτέθη κατὰ δήλωσιν Ὑπουργοῦ τῆς προηγουμένης Κυβερνήσεως (κ. Φλωρίδης) ὅταν ὠρισμένοι ἐζήτησαν νὰ θεσπισθῇ ἡ καῦσις τῶν νεκρῶν ὄχι μόνον διὰ τοὺς ἀλλοθρήσκους καὶ τοὺς ἀθέους, ἀλλὰ δι' ἅπαντας τοὺς Ἕλληνας πολίτας ὡς ὑποχρεωτικὸν μέτρον.

Ἐδῶ νομίζω ὅτι εἶναι ἓνα λεπτὸν σημεῖον, τὸ ὁποῖον πρέπει ἡ Ἐκκλησία μετὰ συνέσεως καὶ φρονιμότητος νὰ χειρισθῇ καὶ νὰ προβάλλῃ, ἀφοῦ εἶναι ὄχι μόνον θεωρητικῶς, ἀλλὰ καὶ πρακτικῶς ὁδὸς ἐλευθερίας! Τὰ κρεματόρια, τὰ ὁποῖα ἄλλοτε ἐχρησιμοποίησε ὁ ὀλοκληρωτισμὸς καὶ τὰ ὁποῖα σήμερον προβάλλονται ὑπὸ τινῶν ὡς κρεματόρια ἀτομικῶν δικαιωμάτων, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιβληθοῦν εἰς ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς πολίτας.

Ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ πρωτοστατήσῃ εἰς ἅπαντας τοὺς ἀγῶνας τῆς ἐλευθερίας τῶν ἀνθρώπων καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν πρέπει νὰ ἔχη ἀντίρρησην διὰ τὴν προαιρετικὴν θέσπισιν τοῦ μέτρου, ὅπως ἀντέδρασε, νομίζω, ὀρθῶς δι' ἐκείνους τοὺς ὀλίγους, οἱ ὁποῖοι ἐπέλεξαν δι' ἑαυτοὺς ἢ καὶ διὰ τοὺς κατὰ σάρκα ἢ πνεῦμα συγγενεῖς των τὴν τέλεσιν πολιτικῆς κηδεῖας καὶ ἐστέρησαν τοὺς ἑαυτοὺς των ἢ τοὺς ἡγαπημένους των τῶν ἐξοδίων εὐχῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Δὲν εἶναι δυνατόν, λοιπόν, νὰ ἀποδεχθοῦμε τὴν διὰ νόμου ὑποχρεωτικὴν καῦσιν τῶν νεκρῶν. Ὁ Εἰδικὸς μάλιστα Νομικὸς Σύμβουλος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἰσχυρίζεται ὅτι δὲν ἀπαιτεῖται κἄν νομοθετικὴ ρύθμισις, ἐφ' ὅσον ἡ ὑπ' ἀριθμ. 1702/88 ἀπόφασις τοῦ

Ἐφετείου Ἀθηνῶν (ἢ ὅποια καὶ ἀπέρριψε ἀπόφασιν τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν τοῦ ἔτους 1986, ἢ ὅποια δὲν εἶχε κάμει ἀποδεκτὴν αἴτησιν ἀναγνωρίσεως Σωματεῖου ὑπὸ τὴν Ἐπωνυμίαν «Σύνδεσμος φίλων ἀποτεφρώσεως» ὡς μὴ σύννομον, ἐπειδὴ ἔκρινε ὅτι ἀντίκειται εἰς τὰς περὶ Ἠθικῆς ἀντιλήψεις καὶ εἰς τοὺς Κανόνας τῆς Δημοσίας Τάξεως) ἐδέχθη ὅτι οὔτε ἡ δημοσία τάξις παραβιάζεται, οὔτε εἰς τὰ χρηστὰ ἤθη ἀντίκειται καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν εἶναι ὀρθή, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Μαρίνου, ἢ ἀπαίτησις τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς, ὀρθῆς κατὰ τὰ ἄλλα, περὶ τῆς ἀναγκαιότητος νομοθετικῆς ρυθμίσεως.

Ὡστόσο οἱ προβαλλόμενοι ὑπὸ τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ μέτρου λόγοι, πλὴν ἐκείνων τῶν ἀπτομένων τῆς πίστεως, δὲν φαίνονται πραγματικοὶ καὶ οὐσιαστικοί, ἀλλὰ ἀποτελοῦν, κατὰ τὴν γνώμην μου, «προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις».

Ἄς μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ ὑπενθυμίζω εἰς τὴν ἀγάπην Σας τινὰς ἐξ αὐτῶν:

1. Εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἐκαίοντο οἱ νεκροί. Εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ Ὅμηρος εἰς τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσεια παρέχει τοιαύτας μαρτυρίας. Ἄλλ' εἶναι ἐξίσου ἀληθές ὅτι καὶ ὁ ἄλλος τρόπος τῆς ταφῆς εἶναι γνωστός ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα. Ἐνθυμούμεθα π.χ. τὴν σύγκρουσιν Ἀντιγόνης καὶ Κρέοντος, ὁ ὁποῖος εἶχε ἀπαγορεύσει τὴν ταφὴν τοῦ Πολυνείκου, παραβιάζοντας ἔτσι τὴν ἀσάλευτον ἐπιταγὴν τῶν Θεῶν. Καὶ ἄλλοι ἀρχαῖοι Συγγραφεῖς ὁμιλοῦν περὶ τῆς καύσεως (Αἰσχῦλος, Σοφοκλῆς, Πλούταρχος κλπ.). Λέγουν, ὅμως, ὅτι τὴν καῦσιν συνοδεύουν νεκρικὲς προσφορὲς καὶ ὅτι καὶ αἰχμάλωτοι ἀκόμη ἦσαν μετὰξὺ αὐτῶν τῶν προσφορῶν καὶ παρεδίδοντο εἰς τὴν πυράν!

Εἶναι ὄντως ἀσεβὲς καὶ ὑποκριτικὸν νὰ χρησιμοποιοῦμε τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας μόνον διὰ νὰ πλήξωμεν τὸ ἐξ ἀντικειμένου ἀνώτερον καὶ ἅγιον ἦθος τῆς Ἐκκλησίας.

Πάντως τὸ θέμα μας ἀρρήκτως συνδέεται μὲ τὴν Θρησκείαν. Εἰς τὰς Ἰνδίας λόγου χάριν ἐπικρατεῖ ἡ καῦσις, εἰς τὸ Ἰσραήλ καὶ εἰς τὰς Μουσουλμανικὰς χώρας οὐδεμία γίνεται συζήτησις. Ἄλλοῦ π.χ. εἰς τὸ Θιβέτ συνηθίζεται καὶ ὁ τεμαχισμὸς τοῦ νεκροῦ καὶ ἡ διάθεσις του εἰς τὰ ὄρνεα!

2. Ἡ ἔλλειψις χώρου εἶναι ἄλλος λόγος, ὁ ὁποῖος ἀφορᾷ κυρίως εἰς τὴν Ἀθήνα, τὴν πλέον πολυάνθρωπον πόλιν. Ἄξιον ἀπορίας εἶναι ὅτι ἡ πόλις αὕτη, ἢ ὅποια ἐναγωνίως ζητεῖ τόπους ὑγειονομικῆς ταφῆς διὰ τὰ ἀπορρίματά της, ἐπιχειρεῖ νὰ μεταχειρίζεται ἄκαρδα τοὺς ἀνθρώπους της, παραδίδουσα αὐτοὺς εἰς τὸ πῦρ. Λέγεται, καὶ ὀρθῶς, ὅτι ἡ ἀγάπη εἶναι ἐφευρετική. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἐρευνηθῇ τιμίως, μήπως τελικῶς ἡ στενότης εὐρίσκεται ὄχι εἰς τὸ φυσικὸν περιβάλλον, ἀλλ' εἰς τὴν καρδίαν μας καὶ τὰ αἰσθήματά μας, τὰ ὅποια φαίνεται ὅτι δὲν ἀντέχουν τὸν συνάνθρωπο. Σπρώχνουν τὸν ἀνήμπορο εἰς τὰ ἄσυλα, ὠθοῦν τοὺς γέροντες εἰς τὰ Γηροκομεία, τοὺς βαρέως ἀσθενεῖς εἰς τὴν εὐθανασίαν,

τοὺς νεκροὺς κατευθεῖαν εἰς τὰ ψυγεῖα καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὰ νεκροταφεῖα..... καὶ τώρα εἰς τὸ πῦρ!

3. Οἱ λόγοι ὑγείας καὶ ἡ ἀποφυγὴ μικροβίων ἐπιστρατεύονται ἀκόμη διὰ τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀναγκαιότητος τῆς ἐπιβολῆς τοῦ μέτρου. Ἰσχυρίζονται οἱ ἐπιθυμοῦντες τὴν καὺσιν ὅτι κινδυνεύουν νὰ μολυνθοῦν τὰ ὑπόγεια ὕδατα. Καὶ ὁ λόγος αὐτός φαίνεται μᾶλλον ὑποκριτικός ἐὰν σκεφθῆ κανεὶς τὴν καταμόλυνσιν τοῦ περιβάλλοντος καὶ ὁλοκλήρου τοῦ οἰκοσυστήματος, τὴν ὁποίαν προκαλοῦν σχεδὸν ἀνεμποδίστως καὶ ἀτιμωρητί οἱ ζῶντες καὶ ὄχι οἱ κεκοιμημένοι.

Ἀλλὰ σκέπτομαι ἐπ' αὐτοῦ τοῦ δῆθεν ἐπιχειρήματος καὶ τὰ ἐξῆς: ὀλιγότερον πταίομεν καὶ ἡμεῖς ὅταν, κυρίως εἰς τὸ Λεκανοπέδιον, ἀνεχόμεθα νὰ ψάλλωμεν τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν ἐνώπιον ἐσφραγισμένων φερέτρων διὰ τοὺς αὐτοὺς «ὑγιεινοὺς λόγους»;

Συμβαδίζει αὐτὸ μὲ τὸ στοργικὸν καὶ ἀγαπητικὸν ἦθος τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας, τὸ ὁποῖον προτρέπει ὄχι μόνον τὴν ἀφήν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀσπασμὸν τοῦ θανόντος συνανθρώπου;

«Μὴ παρατηρεῖσθε οὖν τὰ ἔννομα καὶ φυσικὰ νομίζοντες μολύνεσθαι δι' αὐτῶν, μηδὲ ἐπιζητεῖτε Ἰουδαϊκοὺς ἀφορισμοὺς ἢ συνεχῆ βαπτίσματα ἢ καθαρισμοὺς ἐπὶ θίξει νεκροῦ..... ὅθεν καὶ ἡμεῖς, Ἐπίσκοποι καὶ οἱ λοιποί, ἀπαρατηρήτως ἀπτόμενοι τῶν κεκοιμημένων μὴ νομίσητε μαινεσθαι, μηδὲ βδελύσσεσθε τὰ τούτων λείψανα». (Ἀποστ. Διαταγές Migne P.G., I, 988B)

4. Τὸ ἀποτρόπαιον τοῦ θανάτου εἶναι ἄλλη αἰτία καὶ μάλιστα ἡ ὄχι εὐχάριστος ἀτμόσφαιρα, ἡ ὁποία δημιουργεῖται διὰ τοὺς οἰκείους τοῦ νεκροῦ κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκταφῆς, ὅταν μάλιστα ὁ νεκρός δὲν ἔχει ἀποσυντεθεῖ.

5. Οἰκονομικοὶ λόγοι συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς καύσεως, κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἐπιζητούντων τὸ μέτρον. Εἶναι λεπτὸν τὸ ζήτημα τὸ οἰκονομικὸν καὶ ὅτι σχετίζεται μετ' αὐτοῦ ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ τὸ ἀντιμετωπίζει μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς καὶ σοφίας! Ἄραγε ἡ καὺσις θὰ εἶναι ἀνέξοδος; Θὰ πρέπει πάντοτε νὰ τονίζεται ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔχει σχέσιν μὲ τὰ οἰκονομικὰ, τὰ ὁποῖα εἰσπράττουν ἀρμοδίως οἱ Δήμοι ἢ τὰ Γραφεῖα τελετῶν. Καὶ βεβαίως, ἡ ἀπόστασις μας ἀπὸ τὰ Γραφεῖα τελετῶν πρέπει νὰ εἶναι ἐμφανής! Οἱ συνεργασίαι τοῦ εἴδους ἐνίων Κληρικῶν, δυστυχῶς καὶ τοῦ τρίτου τῆς Ἱερωσύνης βαθμοῦ, συντελοῦν εἰς τὴν ἐκπτώσιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κύρους καὶ δίδουν τροφήν εἰς τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἐρείσματα εἰς τὰ ἐπιχειρούμενα.

6. Εἶναι ἀνθρώπινον ἀτομικὸν δικαίωμα, φωνασκοῦν ἀκόμη οἱ θιασῶτες. Ἐρωτᾶται ὁμως: Εἶναι;

Ὁ καθεὶς ἀνήκει εἰς τὸν ἑαυτὸν του ἢ δύναται νὰ χειρίζεται ἑαυτὸν κατὰ τὸ δοκοῦν; «οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν», τονίζει ἡ Ἁγ. Γραφή.

Καὶ ἔπειτα τί εἴδους ἀτομικὸ δικαίωμα εἶναι αὐτό, τὸ ὁποῖον καλοῦνται οἱ ἄλλοι νὰ πραγματοποιήσουν;

Θέλω νά ἀποτεφρωθῶ, δηλοῖ ὁ ἐπιλέγων αὐτόν τόν τρόπον. Ἀλλά τήν ἀποτέφρωσίν του ζητεῖ ἀπό τούς ἄλλους, αὐτοῦ ὡς νεκροῦ ἀδυνατοῦντος νά τήν πραγματοποιήσει. Δέν εἶναι εὐκολος καί πάντοτε ἔφικτή ἡ ἐπίτευξις τῆς ἰσορροπίας μεταξύ τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας καί τῆς κοινωνικῆς ἐξαρτήσεως. Τό κοινωνικόν ἀγαθόν ὡς ἀξία εἶναι ἀνώτερον κάθε ἀτομικῆς ἐπιλογῆς.

Καί ἄλλοι λόγοι προβάλλονται ὅπως ὅτι ἡ καῦσις:

- Δίνει ὀριστικὴν ἀνάπαυσιν εἰς τὰς ψυχάς.
- Ἐμποδίζει τὸν βαμπιρισμὸν, ἥτοι τὴν δημιουργία βρυκολάκων.
- Καθιστᾷ ταχύτεραν τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως (γῆ, ὕδωρ, ἀήρ, πῦρ).
- Ἐπιφέρει καθαρόν.
- Ἀπελευθερώνει καί τὰς ψυχὰς τῶν ζώντων, διότι ἔτσι, ἐξαφανίζοντας τούς νεκρούς, λησμονοῦν καί τό τραγικόν γεγονός τοῦ θανάτου.

Ἡ ταφή εἰς τό μνήμα εἶναι ἀληθές ὅτι διατηρεῖ τὴν μνήμη ὄχι μόνον τοῦ νεκροῦ, ἀλλά καί τοῦ θανάτου. Καί ὁ σύγχρονος καί μακρὰν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τρόπου σκέψεως καί ζωῆς ἄνθρωπος, προτιμᾷ ἐν γνώσει του νά στρουθοκαμηλίξῃ ἀπὸ τοῦ νά ἀντιμετωπίξῃ, ρεαλιστικῶ τῶ τρόπῳ, δυσμενεῖς, ἀλλά καί ἀναπόφευκτες καταστάσεις.

Ὅσῃν ὁμως καί ἂν βρίσκουν «βάσιν» ἢ «δικαίωσιν» τινες ἐκ τῶν ὡς ἄνω ἐκτεθέντων λόγων, νομίζω ὅτι ἡ ἐπιλογή τοῦ ἑνός ἢ τοῦ ἄλλου τρόπου τακτοποιήσεως τῶν νεκρῶν ἀποκαλύπτει τὴν βιοθεωρίαν μας καί συγκεκριμένως τὴν πίστιν ἢ ἀπιστίαν περὶ τῆς υπάρξεως τῆς ψυχῆς μετὰ θάνατον, τῆς προσδοκωμένης ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν καί τῆς ἀξίας ἢ ἀπαξίας τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Ἐκ τῆς ἀρνητικῆς τοποθετήσεως προέρχεται καί ὁ μηδενιστικὸς τρόπος ζωῆς καί ἡ ὄρατή πλέον ἐπιθυμία ἀρκετῶν διὰ τὴν ἀποθησκευτικοποίησιν τῆς κοινωνίας καί ἡ κυριαρχία τῆς (κατα)χρηστικῆς θεωρίας εἰς βάρος τῶν ἐν διωγμῶ τελούντων ἀξιῶν.

Αὐτό τό τελευταῖον συνιστᾷ τὴν σπουδαιότεραν ἐκ τῶν ἤδη ἀναφερθεισῶν αἰτιῶν.

Ἐνδεχομένως ὅσοι ἀποδέχονται τὴν καῦσιν καί νά ἐνστερνίζονται καί τὴν θεωρίαν τῆς μετεμψυχώσεως ἢ πλατωνικὰς ἢ ἄλλας φιλοσοφικὰς ἀντιλήψεις περὶ τοῦ σώματος, ὅτι εἶναι τᾶχα τό δεσμωτήριον τῆς ψυχῆς καί τὰ παρόμοια.

Τοιαύτη ἐχθρότης πρὸς τό σῶμα παρατηρεῖται εἰς τὰς Ἀνατολικὰς θρησκείας καί τὴν εἰδωλολατρείαν.

Ἴσως καί νά προτιμῶνται ὑπὸ τινῶν ἀκρίτως αἱ ξένα παραδόσεις μόνον καί μόνον ἀπὸ σύμπλεγμα μειονεξίας, μήπως δηλαδή φανοῦμε ὅτι δέν εἴμαστε ἐκσυγχρονισμένοι καί νεωτεριστές.

Καί ἀγίων σώματα ἐκάησαν ἰσχυρίζονται τινες.

Ναί εἶναι ἀληθές, ἀλλά τούτους ἀπετέφρωσαν οἱ διῶκται τῆς Ἐκκλησίας διὰ νά ἐξαφανίσουν τὴν μνήμην των καί νά ἐκμηδενίσουν τὴν ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεώς των.

Αξιοσημείωτον είναι ακόμη ότι κάποιοι ειδικοί περί την ψυχολογίαν επιστήμονες θεωρούν ότι ή καϋσις αποτελεί ένα αυτοκτονικό ισοδύναμο εις επίπεδον φαντασιακόν.

Ἐνώπιον τῆς οὕτω πως διαμορφουμένης καταστάσεως εἰς τήν Ἑλληνικήν κοινωνίαν, καλεῖται ἡ Ἁγία μας Ἐκκλησία νά ἀπαντήσῃ. Νά ἐκφράσῃ τήν ἀλήθειάν Της, διά τόν ἄνθρωπον ὡς ψυχοσωματικήν ὄντοτητα καί ἐνότητα, διά τὸ σῶμα του ὡς Ναόν τοῦ Θεοῦ καί τήν φιλόανθρωπον καί αἰωνίαν περὶ ἀναστάσεως ἐλπίδα Της. Καί τήν αἰσθητική Της νά καταθέσῃ μέσα ἀπὸ τήν Διακονίαν της. Δέν εἶναι σωστόν νά ἀρνηθῇ τό μέτρον δι' ὅσους διά θρησκευτικούς λόγους το ἐπιθυμοῦν ἢ διότι δέν ἀποδέχονται τήν ἰδικήν Της πίστιν καί τοποθέτησιν. Ἀλλά καί πρέπει νά διδάξῃ. Νά εὐαγγελισθῇ καί νά νουθετήσῃ ἕνα ἕκαστον τῶν ἀνθρώπων, ὥστε ἡ ἐπιλογή νά εἶναι ἐλευθέρα καί ὑπεύθυνος.

Ὁ λαός μας ἔχει ἀνάγκην ἐντατικοτέρου εὐαγγελισμοῦ. Καί εἴθε νά γίνεται αὐτό εἰς τήν ὥραν του καί οὐχί ὑπό τήν πίεσιν τῆς ἀνάγκης καί τό κράτος τοῦ πανικοῦ.

Δέν εἶναι τυχαῖον ὅτι ἀρκετοί, ἐλπίζω ὄχι Κληρικοί, ἰσχυρίζονται ὅτι τό ὑπό συζήτησιν θέμα δέν εἶναι σπουδαῖον καί δήθεν δέν ἄπτεται τοῦ δόγματος τῆς Ἐκκλησίας. Δέν εἶναι δηλ. θέμα πίστεως, ἀφοῦ δέν ἀπεφάνθη περὶ αὐτοῦ θεοπνεύστως καί ἀλαθῆτως κάποια Οἰκουμενική Σύνοδος, ἀλλά εἶναι θέμα ἀνθρωπίνης παραδόσεως καί ἐπικρατήσαντος ἐπὶ σειρά αἰῶνων ἐθίμου.

Καλεῖται νά ἐργασθῇ ἐντατικά διά τήν Κατήχησιν τοῦ ἐμπεπιστευμένου Αὐτῆ ποιμνίου καί νά ὑπερασπισθῇ τήν ἀξιοπρέπειαν τοῦ θεοτιμήτου ἀνθρωπίνου προσώπου. Καλεῖται νά πληροφορήσῃ ἅπαντας, νέους καί ὠρίμους, εὐκαίρως ἀκαίρως, τήν περὶ θανάτου, περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν καί περὶ ἀνθρωπίνου σώματος διδασκαλίαν Της. Θεωρῶ ὅτι ἔχομε πολλά περιθώρια βελτιώσεως τῆς προσφορᾶς μας εἰς αὐτόν τόν τομέα.

Πρέπει νά κατανοήσουν οἱ πάντες, οἱ ὅποιοι ζοῦν εἰς μίαν κοινωνίαν ἢ ὅποια ἀρνεῖται τήν ἀθανασίαν της, τήν ἀλήθειαν ὅτι δογματικόν θεωρεῖται καί ὅ,τι περιλαμβάνεται εἰς τήν παράδοσιν καί τό ἦθος τῆς Ἐκκλησίας.

Κάθε προσπάθεια καύσεως τοῦ σώματος εἶναι εἰκονοκλαστική καί ἡ Ζ' Οἰκουμενική Σύνοδος, ἀσχοληθεῖσα μέ τήν θεολογίαν τῆς εἰκόνος εἶναι δυνατόν νά παράσχῃ τό ὑπόβαθρον μίας τοιαύτης ἀποτιμήσεως. Ὁ ἄνθρωπος ὡς «εἰκόνα Θεοῦ» εἶναι τό συναμφοτέρον. Ψυχή καί σῶμα μαζί. Ὁ 101^{ος} Κανὼν τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου διαλαμβάνει σχετικῶς τά ἀκόλουθα: «Σῶμα Χριστοῦ καί ναόν τόν κατ' εἰκόνα Θεοῦ κτισθέντα ἄνθρωπον, ὁ θεῖος Ἀπόστολος μεγαλοφώνως ἀποκαλεῖ. Πάσης οὖν αἰσθητῆς κτίσεως ὑπερκείμενος ὁ τῷ σωτηρίῳ πάθει τοῦ οὐρανίου τυχόν ἀξιώματος ἐσθίων καί πίνων Χριστόν, πρὸς ζωὴν διά παντός

μεταρμόζεται τήν αἶδιον, ψυχὴν καὶ σῶμα τῆ μεθέξει τῆς θείας ἀγιαζόμενος χάριτος ...».

Καί εἰς τό Χριστολογικόν δόγμα ἀντίκειται τό προτεινόμενον μέτρον. Εἰσάγει νέον «ἦθος» ἐν σχέσει μέ αὐτό τό ὁποῖον ἐτήρησε διά τόν ἑαυτόν Του ὁ Κύριος καί διά τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ καταστροφικοῦ καί ἀμετακλήτου τέλους, ἀπορρίπτει τό σχέδιον τῆς Θείας Οἰκονομίας τοῦ ὑπέρ του ἀνθρώπου καί τῆς σωτηρίας του ἐκπονηθέντος καί ἐφαρμοσθέντος ὑπό τοῦ ἐνανθρωπήσαντος, Σταυρωθέντος, Ταφέντος, Ἀναστάντος καί Ἀναληφθέντος ἐν δόξῃ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

Πρέπει ἡ Θεολογία περί θανάτου καί Ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν σωμάτων νά καταστή κτῆμα ὅλων τῶν πιστῶν. Τά κηρύγματά μας, τά κατηχητικά μας μαθήματα πρέπει νά ἔχουν καί ἕναν τέτοιο προσανατολισμό.

Πόσο ὠφέλιμο π.χ. εἶναι εἰς τά μνημόσυνα, τά ψυχοσάββατα νά ἐξηγηθῆ ἡ χρῆσις τῶν κολύβων καί νά γίνῃ ἐμφανές ὅτι ἔχει σχέσιν μέ ὅ,τι ὁ Κύριος μας, περί θανάτου, ταφῆς καί ἀναστάσεως ἐδίδαξε καί ἔζησε λέγων τό περίφημον ἐκεῖνον χωρίον εἰς τό ὁποῖον συμβολικῶς διατυπώνει ὁ ἴδιος τήν ἐξίσωσιν τῆς σπορᾶς τοῦ σίτου πρὸς τόν ἐνταφιασμόν. «Ἐάν ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσῶν εἰς τήν γῆν μὴ ἀποθάνῃ, αὐτός μόνος μένει, ἐάν δέ ἀποθάνῃ, καρπὸν πολὺν φέρει...». Πρέπει νά τονίσῃ ἡ Κατήχησις ὅτι ἡ ταφή ἀποτελεῖ ἐφαρμογὴν τῆς ἀρχετυπικῆς ἐπιταγῆς «γῆ εἶ καί εἰς γῆν ἀπελεύση» καί δι' αὐτῆς συντελεῖται ἡ παράδοσις τοῦ σώματος εἰς τὰς συνθήκας τῆς φύσεως.

Ἀντιθέτως διά τῆς καύσεως τό σῶμα ἐκτίθεται εἰς τήν βεβαιότητα τῶν στοιχείων τῆς φύσεως ἢ εἰς τήν ἀδηφάγον μανίαν τῆς τεχνολογίας.

Ὅταν ἡ φύσις ἀρνεῖται τήν ὀλοσχερῆ διάλυσιν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος καί ἐπιτρέπεται νά μείνῃ κάποιον ὑπόλειμμα τούτου - τά λείψανά του - τότε ἡ καῦσις του, ἔστω καί ἐάν εἶναι νόμιμος, εἶναι πράξις βιαία καί διά τούτο ἐπιλήψιμος. Ὁ λατινικός ὄρος crematorium, ὁ ὁποῖος παγκοσμίως χρησιμοποιεῖται διά τήν καύσιν, προέρχεται ἐκ τοῦ cremare, ὅπερ σημαίνει τόν ὀλεθρον καί τήν καταστροφικὴν βιαιότητα τῆς πυρᾶς. Τό σῶμα καίεται εἰς θερμοκρασίαν 1400 - 2100 °C. Αἱ καιόμεναι οὐσίαι καταλήγουν εἰς ἀέρια καί τό στερεόν ὑπόλειμμα, τά ὀστᾶ, κονιορτοποιεῖται εἰς τριβεῖον, προκειμένου νά διευκολυνθῆ ἡ εἰσοδος εἰς τήν λήκυθον.

Προκρούστειον ἦθος ὑψηλῆς τεχνολογίας. Πολιτισμένη ἀνθρωποφαγία, κατά τό διορατικόν βλέμμα τοῦ Ἰουστίνου Πόποβιτς.

Δέν πρέπει ὥστόσο νά παραλείψουμε νά ὀμιλοῦμε καί νά διδάσκουμε περί τῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος καί ὅταν τούτο ζῆ καί ὅταν ἀποθνήσκῃ. Εἶναι σπουδαῖο νά ἀκούεται ὅτι ἡ Ἐκκλησία θεωρεῖ τό σῶμα ὡς Ναόν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀνώτερον καί αὐτῆς ἀκόμη τῆς ἀγίας Τραπέζης. Ἡ λειτουργικὴ ζωὴ ἀγκαλιάζει, τρέφει, φωτίζει, ἀγιάζει, σώζει τό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀναγέννησις του συντελεῖται διά τοῦ

βαπτίσματος, μυρώνεται διά τοῦ Χρίσματος, ἡ συντήρησις καί ἡ τροφοδοσία του συνοδεύεται πάντοτε μέ προσευχήν, ἡ φροντίς τῆς υγείας του συνδιάζεται μέ τό εὐχέλαιον, ἡ ἀναπαραγωγή του καί ἡ συνέχειά του διά τοῦ μεγάλου μυστηρίου τοῦ Γάμου καί τέλος ὁ ἐξαγιασμός του ἐπιτυγχάνεται μέ τή μετάληψιν τοῦ Σώματος καί τοῦ Αἵματος τοῦ Κυρίου, τό ὁποῖον σώζει ὀλοτελῆ τόν ἄνθρωπον, διαχεόμενον καί εἰς πάντας ἄρμους καί νεφρούς καί καρδίαν.

Τά νεκρά σώματα δέν εἶναι πτώματα! Δέν εἶναι ἄχρηστα ἀντικείμενα τά ὁποῖα πρέπει νά καοῦν, ὅπως καίγονται τά σκουπίδια.

Πρέπει νά ἐξηγηθῆ ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἀρνεῖται τήν καῦσιν, ἐπειδή ἀρνεῖται τό ἀμετάκλητον ἀνθρώπινον τέλος καί τήν βίαν ἐπάνω εἰς τόν ἄνθρωπον. Καί ὅτι εἶναι τραγικόν νά καίμε τελικά ὅ,τι ἔχει ἀξίαν.

Ὅποιος βλέπει τό νεκρόν σῶμα ὡς λείψανον, ὡς σεβαστόν δηλαδή κατάλοιπον τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως, θέλει νά τό τιμήσῃ. Ὀνομάζει λείψανα καί τά ἀπομεινάρια τοῦ σώματος. Δέν τά ἀποκαλεῖ «κόκκαλα». Ἄλλωστε νά εἶναι τυχαῖον τό γεγονός ὅτι καί τά ξηρά ὀστᾶ τοῦ ἀνθρώπου διατηροῦν ζωντανή τήν βιολογικήν ταυτότητα τοῦ νεκροῦ; Συμβαίνει ἄραγε τό ἴδιο αὐτό μέ τήν τέφρα;

Πρέπει ὡστόσο νά προσεχθῆ περισσότερο καί ἡ ἰδική μας προσφορά εἰς αὐτόν τόν εὐαίσθητον τομέα τῆς ζωῆς.

Εἰς τά κοιμητήρια πρέπει νά τοποθετοῦνται οἱ καλύτεροι Ἱερεῖς, οἱ ὁποῖοι θά ἔχουν τή διάθεσιν καί τήν ἱεροπρέπειαν νά τελέσουν μία νεκρώσιμον ἀκολουθίαν, ἕνα σωστό «τρισάγιον» καί νά εἰποῦν δύο λόγους παρηγορίας εἰς τούς πενθοῦντας, προσφέροντας κάτι κάθε φορά ἀπό τόν πλοῦτον τῆς Θεολογίας, ὄντως ἐπιστηρικτικόν καί ἐλπιδοφόρον.

Τό γεγονός τοῦ θανάτου εἰς τήν Ἐκκλησίαν δέν ἀφορᾷ μόνον τόν νεκρόν καί τούς συγγενεῖς του, ἀλλ' ὀλόκληρον τό ἐκκλησιαστικόν Σῶμα.

Καί πρέπει νά κηδεύωμε, νά φροντίζωμε μέ στοργή καί ἀγάπη καί προσευχή τούς νεκρούς μας, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἱεροί.

Κάπως ἔτσι πρέπει νά ἀντιμετωπισθῆ καί ἡ διαδικασία τῆς ἐκταφῆς. Ἐάν τελικῶς ἡ Ἐκκλησία δέν ὑπερασπισθῆ τό λειτουργικόν καί ποιμαντικόν Της χρέος καί ἀφεθῆ νά εἶναι ὑπάλληλος τῶν Δήμων καί Κοινοτήτων καί «συνεταῖρος» τῶν Γραφείων Τελετῶν, τότε δέν θά πείσῃ κανένα, καί νομίζω εὐλόγως, περὶ τῆς πίστεως καί τῆς ἐλπίδος Της διά τήν συνέχειαν τῆς ζωῆς.

Πιό συγκεκριμμένα ὅμως καί περισσότερο ἄμεσα ἡ κατάθεσις τῆς ἐκκλησιαστικῆς μαρτυρίας ἀπαιτεῖται νά γίνῃ:

1. Μέ ἐγκύκλιον τῆς Ἱ. Συνόδου πρὸς τόν Εὐσεβῆ Ἑλληνικόν λαόν.
2. Μέ κηρύγματα εἰς τούς Ἱ. Ναούς.
3. Μέ κατηχητικά μαθήματα ὅλων τῶν βαθμίδων.
4. Μέ κυκλοφορία τοῦ χρησιμωτάτου ἐνημερωτικοῦ φυλλαδίου «ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΑΟΝ».

5. Μέ σειράν κηρυγμάτων τῆς «Φωνῆς Κυρίου» σχετικῶν μέ τά θέματα αὐτά.

6. Μέ εἰδικάς ἐκπομπάς εἰς τήν τηλεόρασιν καί τόν Ραδιοφωνικόν Σταθμόν τῆς Ἐκκλησίας ἢ καί ἄλλους Ραδιοφωνικούς Σταθμούς.

7. Μέ διάλογον μέσω INTEPNET.

Ἐφίσταται ὡστόσο καί ἓνα σοβαρόν θέμα.

Πῶς ἡ Ἐκκλησία θά ἀντιμετωπίσῃ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι θά ζητήσουν τήν καῦσιν ἀντί τῆς ταφῆς διὰ τούς ἑαυτούς των ἢ τούς οἰκείους των;

Ἐφ' ὅσον ἡ Ἐκκλησία διαφωνεῖ διὰ τούς γνωστούς καί οὐσιαστικούς λόγους, λογικόν εἶναι νά ὀριοθετήσῃ τά πράγματα καί νά ἀπαιτήσῃ ἀπό τά μέλη Της νά ἀκολουθήσουν τήν ἐπί αἰῶνας ἐφαρμοζομένην τάξιν καί εἰς αὐτό οὐδεὶς ἔχει τό δικαίωμα νά τήν ἐμποδίσῃ.

Τί θά γίνῃ λοιπόν;

Θα κηδεύσῃ μέ τήν προβλεπόμενην ἐκκλησιαστικήν τάξιν καί τυπικήν διάταξιν ὅσους ἐν συνεχείᾳ τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας ἢ πρὶν αὐτῆς θά ζητήσουν νά καοῦν; Καί βεβαίως τά τροπάρια τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας ἔχουν διαμορφωθεῖ ἐπί τῆ βάσει τῆς ταφῆς. Ἐφίσταται κάποιον προηγούμενον.

Ὅταν τό 1960 (σύμφωνα μέ ἐπιθυμία πού ἐξεφράσθη εἰς τήν διαθήκην του) τό νεκρόν σῶμα τοῦ σπουδαίου καλλιτέχνου ἀρχιμουσικοῦ καί ἐπιτίμου ἀκαδημαϊκοῦ Δημ. Μητρόπουλου ἀποτεφρώθηκε σέ κλίβανον καί ἡ στάχτη του συγκεντρώθηκε σέ μία πολύ ἀπλή λήκυθο, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος - παρά τίς παρακλήσεις πολλῶν - ἀρνήθηκε κάθε ἐπίσημη ἢ ἀνεπίσημη ταφή, ἔστω καί μία ἀνεπίσημη δέηση.

Νομίζω ὅτι ἐπ' αὐτοῦ καλόν καί ἐπιβεβλημένον εἶναι νά ἀποφασίσῃ ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας.

Καί μακάρι (χρήσιμον θά ἦτο) νά προεβλέπετο εἰς τὰς δηλώσεις τῶν ἐπιθυμούντων τήν καῦσιν νά δηλώνουν καί ἐάν ἐπιθυμοῦν ἐκκλησιαστικήν κηδείαν, ὅποτε καί θά ἀποκαλύπτονται πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί!

Ἡ Ἐκκλησία, πάντως, ὡς μητέρα δέν θά παύσῃ νά δέεται εἰς τά «γενικά» Ψυχοσάββατα ὑπέρ τῆς ἀναπαύσεως πάντων τῶν τέκνων Της.

Ὅλοι μας γνωρίζομε ὅτι τό θέμα δέν εἶναι ἀπλό. Καί δέν ἐξαντλεῖται εἰς τό ἐπίπεδον τῆς λογικῆς ἢ τῆς γραφειοκρατίας, ἀλλά ἀνάγεται εἰς τό βάθος τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἀφορᾷ τήν πίστιν του.

Ἐπογραμμίζω τήν ἀνάγκην παιδείας.

Τήν ἀνάγκην ἐκκλησιαστικῆς ποιμαντικῆς.

Τό ἔργον εἶναι δύσκολον, διότι, ἐκτός τῶν ἄλλων, ἔχει νά ἀντιμετωπίσῃ καί τήν ἀτομοκρατικήν ἀντίληψιν, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τόν νεωτερικόν καί μετανεωτερικόν ἄνθρωπον, ὁ ὅποιος λόγῳ ἀκριβῶς τοῦ ἐγκεντριζομένου του παρεκκλίνει ἀπό τὰς παραδεδομένας ἀξίας καί ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν μέ τό ἐκκλησιαστικόν ἦθος, ἀλλά καί τήν κοινήν

αἴσθησιν περί τῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου καί τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος.

Ψύχραιμος στάσις καί ἀντιμετώπισις, ἤρεμος διάλογος μέ ἐπιχειρήματα, προσευχή, ξεκάθαρες θέσεις καί νυχθήμερος νουθεσία ἐνός ἐκάστου νομίζω ὅτι πρέπει νά εἶναι ἡ ἀπάντησις εἰς τήν νέαν αὐτήν πρόκλησιν - ἀνατρεπτικήν τῆς τρισευλογημένης παραδόσεώς μας - ἡ ὁποία εἶθε νά εἶναι καί ἡ τελευταία.

Πάντως τό ἔργον καί τήν ἐλπίδα τῆς Ἐκκλησίας, καθώς καί τήν προσδοκωμένην Ἀνάστασιν, οὐδεὶς νομοθέτης, οὐδέν νομοθέτημα, οὐδεμία καῦσις εἶναι δυνατόν νά ἀκυρώσῃ.

Εἴμεθα «καταδικασμένοι» εἰς τήν ἀθανασίαν!

Τοῦτο τό γνωρίζουν ἀκόμη καί οἱ ἄθεοι.

Διατί ἄραγε ἐταριχεύθη τό νεκρόν σῶμα τοῦ Λένιν ὑπό τοῦ καθεστῶτος τῆς ἀθεΐας;